

The Pecking Order 2023

România

Îmbunătățirea aspectelor legate de bunăstarea puilor de carne (broiler) destinați industriei fast-food din România

HUMANE SOCIETY
INTERNATIONAL
EUROPE

Puii sunt animale active, curioase, cu adaptare armonioasă din punct de vedere social și cu abilități cognitive surprinzătoare. Cu toate acestea, producția convențională de pui tratează cu indiferență aceste abilități naturale ale păsărilor și cauzează implicit o serie de probleme serioase în materie de bunăstare a animalelor.

CUPRINS

Preambul	5
Introducere	6
Bunăstarea puilor de carne (broiler)	7
<i>The Pecking Order 2023: Metodologie</i>	9
Rezultate	10
Rezultatele companiilor și îndrumări	13
Concluzii	16
Apeluri la acțiune	17
Informații suplimentare	18
Referințe	19

Industria fast-food este un important cumpărător de carne de pui și, ca atare, aceasta are capacitatea și responsabilitatea de a promova optimizări la nivelul fermelor, în sensul respectării standardelor superioare de bunăstare a animalelor.

PREAMBUL

România este un actor cu pondere semnificativă în industria puilor broiler din Europa, aprovizionând cu produse din carne de pasăre atât piețele interne, cât și pe cele internaționale. Industria fast-food este un important cumpărător de carne de pui și, ca atare, aceasta are capacitatea și responsabilitatea de a promova optimizări la nivelul fermelor, în sensul respectării standardelor superioare de bunăstare a animalelor.

The Pecking Order 2023 – România este primul raport de acest gen. Prin acesta se evaluează și se analizează industria fast-food din România și progresul acesteia din perspectiva unui nivel crescut de bunăstare a puilor de carne (broiler), totul în contextul celor 12 lanțuri fast-food evaluate, atât internaționale cât și naționale, respectiv în baza criteriilor fundamentate științific din cadrul Angajamentului European pentru Pui (European Chicken Commitment – ECC). Acest raport pentru România reprezintă o parte constitutivă a ediției europene din 2023 a Seriei de Rapoarte The Pecking Order, care include și Franța, Germania, Italia, Spania și Polonia.

Încă din 2019, rapoartele The Pecking Order au evidențiat progresele făcute de diferite brand-uri majore din sectorul fast-food pentru a-și îndeplini angajamente în vederea îmbunătățirii aspectelor legate de bunăstarea animalelor. Raportul european din 2022 a arătat, de asemenea, că bunăstarea puilor de carne (broiler) pare a fi mai bine gestionată în anumite țări de către diverse lanțuri fast-food. Raportul este conceput să servească drept o poză de moment a acestei industrii din România din punctul de vedere al abordării bunăstării puilor broiler și a modului în care se pot aduce anumite îmbunătățiri în perioada următoare.

În plus față de modificările la nivelul politicilor corporative, Comisia Europeană, în conformitate cu Strategia Farm to Fork (De la Fermă la Consumator) evaluează în prezent legislația privind bunăstarea animalelor. Aceasta include actualizarea directivei privind puii creșcuți pentru producția de carne – un instrument care impune tuturor statelor membre UE să respecte standardele minime de bunăstare a animalelor.

Raportul reprezintă o resursă pentru companii, consumatori și factori de decizie. Lanțurile fast-food și alte afaceri din sectorul alimentar din România vor trebui să se adapteze nu doar la solicitările clienților privind standarde mai ridicate în materie de bunăstarea animalelor, ci și la volumul tot mai mare de cunoștințe științifice și recomandări multinaționale, precum și la politica legislativă europeană aflată în continuă schimbare. Aceasta este o oportunitate pentru România de a se implica activ în schimbările vizate și sperăm că acest material va ajuta părțile interesate din România să înțeleagă valorile de referință stabilite pentru bunăstarea animalelor, astfel încât să se poată aduce îmbunătățiri esențiale pentru bunăstarea puilor.

Cu stimă,

Andreea Roseti
Country Director, România
Humane Society International/Europe

INTRODUCERE

În 2021, peste 6,2 miliarde de pui de carne (broiler) au fost sacrificați la nivelul Uniunii Europene. Polonia a produs cea mai mare cantitate de carne de pui, aproximativ 1,12 miliarde de pui de carne, fiind urmată de Franța cu 761,6 milioane și de Spania cu 680,7 milioane. România s-a clasat pe locul opt în UE, înregistrând o producție de 271,7 milioane de pui.

Metoda convențională folosită pentru creșterea puilor a condus la un sistem de producție în care mulți pui suferă de probleme serioase de sănătate și bunăstare. Cu toate acestea, se remarcă o evoluție promițătoare: un număr în continuă creștere de lanțuri de tip fast-food integrează bunăstarea puilor în politicile de achiziții instituite în cadrul companiilor. Această schimbare este determinată de creșterea gradului de conștientizare în rândul consumatorilor cu privire la condițiile inacceptabile cu care se confruntă aceste păsări și la cererea crescândă a consumatorilor în materie de îmbunătățiri necesare în acest sens. Oamenii de știință au înțeles și au afirmat de multă vreme nevoile de bunăstare ale puilor din crescătorii.

Acest raport analizează industria fast-food din România din perspectiva angajamentelor acesteia față de aspectele legate de bunăstarea puilor. Se investighează dacă interesul tot mai mare din partea consumatorilor pentru bunăstarea animalelor se traduce prin acțiuni întreprinse de către principalele lanțuri de restaurante, atât internaționale cât și naționale, cu scopul de a promova standarde mai ridicate privind modul în care sunt tratați puii de carne (broiler). De asemenea, sunt explicate schimbările pe care companiile trebuie să le întreprindă pentru a se alinia viitoarei legislații a UE, precum și constatările din care rezultă că industria alimentară a țării a rămas în urmă sau a suferit întârzieri în raport cu cele stabilite. Este important de remarcat că acest raport identifică și abordează aspectele legate de bunăstarea animalelor, nicidecum în mod specific "calitatea" produselor obținute din carnea lor.

Legislația

De peste 40 de ani, UE s-a dedicat sporirii bunăstării animalelor de fermă. Un progres semnificativ în acest sens a avut loc în 1998, odată cu adoptarea Directivei Generale 98/58/CE a Consiliului privind protecția animalelor de fermă, care subliniază importanța bunăstării și protecției animalelor crescute în ferme. În cazul puilor de carne (broiler), au fost evidențiate unele dispoziții suplimentare în Directiva 2007/43/CE a Consiliului din 2007 privind stabilirea de norme pentru protecția puilor destinați producției de carne.

Pentru a respecta Strategia Farm to Fork (De la Fermă la Consumator) în UE, Comisia Europeană evaluează legislația pentru bunăstarea animalelor în baza celor mai recente rezultate științifice cu aplicabilitate în domeniul bunăstării animalelor. Aceasta include actualizarea directivei care protejează puii crescuți pentru producția de carne. Toate statele membre ale Uniunii Europene sunt obligate să adere la aceste reglementări pentru a garanta respectarea standardelor de bază în domeniul bunăstării animalelor.

Angajamentul European pentru Pui (ECC)

The Pecking Order evaluează industria fast-food în baza criteriilor evidențiate în Angajamentul European pentru Pui – Criterii – European Chicken Commitment (ECC). Solicitățile specifice înscrise în Angajamentul ECC implică un set de îmbunătățiri în materie de bunăstare a animalelor pornind de la o bază științifică (detalii în Tabelul 1 și în secțiunea următoare). La nivel european, mai mult de 350 de companii și-au asumat angajamente privind respectarea criteriilor stabilite în Angajamentul ECC cu scopul de a fi în conformitate cu standardele mai ridicate impuse în cazul puilor destinați producției de carne. Luarea unor astfel de măsuri poate fi de asemenea favorabilă în vederea alinierii practicilor de afaceri ale acestora la viitoarea legislație privind bunăstarea puilor de carne (broiler).

CRITERII	CERINȚE CONFORM ANGAJAMENTULUI EUROPEAN PENTRU PUI (ECC)
Factorul de densitate	Un factor maxim de densitate a efectivului de 30 kg/m ²
Rata de creștere	Sunt permise doar liniile genetice cu „creștere mai lentă”
Lumina naturală	Lumină cu intensitate de minim 50 de lux (lx), inclusiv lumină naturală
Stinghiile de cocoșat	O suprafață de cel puțin 2 metri de stinghie utilizabilă la fiecare 1,000 de păsări
Substraturile de ciugulit	Minim 2 substraturi de ciugulit la fiecare 1,000 de păsări
Calitatea aerului	Cel puțin cerințele impuse prin Anexa 2.3 la Directiva UE privind protecția puilor destinați producției de carne
Baterii	Nu sunt utilizate baterii sau sisteme supraetajate
Sacrificarea	Asomare prin atmosferă controlată cu utilizarea de gaze inerte sau de sisteme multifazice sau asomarea electrică cu baie de apă
Auditerii efectuate de către terți	Necesare pentru a demonstra conformitatea

Tabel 1: Criterii ECC

BUNĂSTAREA PUILOR DE CARNE (BROILER)

Puii sunt animale active, curioase, cu adaptare armonioasă din punct de vedere social și cu abilități cognitive surprinzătoare. Aceste păsări folosesc sunete speciale pentru a identifica diferite tipuri de pericole și pentru a da alarma (emit sunete distincte pentru diferite tipuri de prădători),^{2,3} au un anumit nivel de competențe numerice⁵ (pot număra), dar au și un simț matern dezvoltat, găinile fiind mame protectoare.^{6,7} Cu toate acestea, producția convențională de pui tratează cu indiferență aceste abilități naturale ale păsărilor și cauzează implicit o serie de probleme serioase în materie de bunăstare a animalelor, inclusiv prin obligarea acestor animale să trăiască în spații dezolante și aglomerate, sacrificarea lor în condiții inumane și alte consecințe fizice și fiziologice asociate cu creșterea rapidă a acestora. Rezultatele științifice sunt clare. Puii crescuți pentru producția de carne suferă enorm în cazul metodelor convenționale de producție. Prin adoptarea criteriilor din Angajamentul ECC, lanțurile fast-food pot îmbunătăți în mod real viața a milioane de pui.

Supraaglomerarea și sistemele de cuști/bateriile

Supraaglomerarea în unitățile comerciale de producție are un impact negativ asupra bunăstării puiilor. În aceste cazuri se reduce capacitatea acestora de a-și manifesta comportamentul natural, specific speciei și de a evita interacțiunile sociale. Concurența pentru spațiu are ca rezultat disconfortul asociat cu faptul că păsările se deranjează între ele ca urmare a întreruperii tiparelor naturale de odihnă ale acestora.⁸

În exploatarea de pui aglomerate și cu factor de densitate mai ridicat crește și volumul de excremente produse. Pe măsură ce așternuturile umede se acumulează pe suprafețe, nivelurile

ridicate de densitate a efectivelor pot genera un nivel ridicat de umiditate⁹ și de amoniac.¹⁰ Deteriorarea condițiilor legate de așternuturile păsărilor poate crește riscul de apariție a necrozelor (leziunilor) la nivelul membrilor și ghearelor.^{11,12}

Deși majoritatea puiilor destinați producției de carne sunt crescuți în sisteme cu pardoseală și așternuturi, ocazional aceștia pot fi crescuți în baterii, în special păsările selectate pentru reproducție, acestea având la dispoziție un spațiu limitat, care le restricționează mișcarea și obstrucționează comportamentul natural al speciei, cum ar fi căutarea hranei și băile de praf.

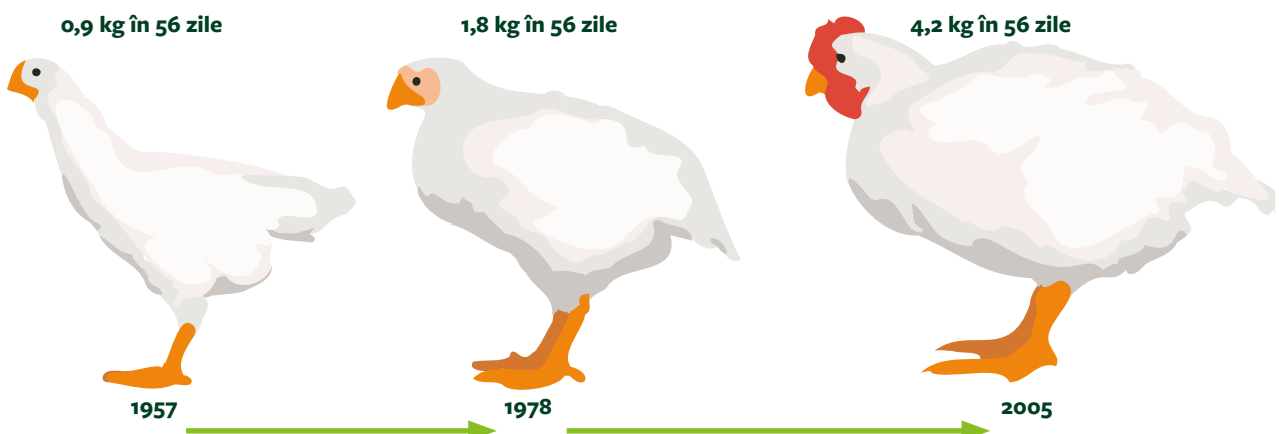
Creșterea rapidă

Creșterea selectivă pentru îngrășare rapidă are un impact negativ asupra bunăstării animalelor. Selectarea trăsăturilor raportate la producție are multe efecte secundare nedorite, inclusiv mobilitate și activitate reduse,¹³ dimensiunea disproporționată a rinichilor și a plămânilor¹⁴ și leziuni musculare.¹⁵ Ceea ce este deosebit de îngrijorător este suferința cauzată de cazurile severe de claudicație și de mobilitate redusă,^{16,17,18} care adesea pot duce la invaliditate, cu mențiunea că, în majoritatea efectivelor, pot exista păsări atât de infirme încât nu pot ajunge la hrană și apă.

Mediile de trai dezolante

Cu excepția sistemelor de hrănire și administrare a apei, unitățile de producție convenționale sunt niște medii complet goale. Îmbunătățirea mediului de viață se asigură printr-o varietate

Grafică 1: Puii crescuți prin metode convenționale au o creștere rapidă

de obiecte și resurse care pot diversifica viața animalelor prin transformarea spațiilor înconjurătoare în locuri mai interesante și asigurarea de zone retrase, care le permit păsărilor să își manifeste comportamentul specific. În cazul puilor, mijloacele de îmbunătățire a mediului, dintre care enumerăm baloți de fân, stîngii de cocoșat și platforme, au ca rezultat mai multe oportunități de activitate și implicare, dar și o mai bună calitate a vieții.

Lumina slabă și calitatea necorespunzătoare a aerului

Puii de carne (broiler) preferă iluminatul mai intens pentru comportamentul activ și lumina mai slabă pentru odihnă.¹⁹ În unitățile de producție convenționale, luminile sunt în general ținute pornite timp de 18-20 de ore pe zi pentru a încuraja păsările să mănânce mai mult și să câștige în greutate cât mai repede. Puii de carne (broiler) sunt animale tinere (sacrificate de obicei la vârsta de doar 6 săptămâni) și acestea au nevoie de odihnă. Perioada scurtă de întuneric nocturn perturbă ritmurile și tiparele naturale de somn ale păsărilor și poate inhiba secreția de melatonină,²⁰ un hormon produs de glanda pineală, care poate regla creșterea și funcția imună a organismului. Expunerea prelungită la lumină poate cauza afecțiuni scheletale.^{21, 22}

Creșterea puilor în spații aglomerate îi poate expune la o calitate inferioară a aerului, în special din cauza agenților poluanți, inclusiv praf, bacterii, fungi, spori și gaze (CO₂ și amoniac), afectând în consecință respirația și sănătatea acestora.²³ Concentrațiile de particule respirabile (de praf) sunt corelate pozitiv cu numărul de păsări din incintă²⁴ iar concentrațiile de amoniac cresc propor-

țional cu factorul de densitate,²⁵ deși acestea pot varia în funcție de eficacitatea sistemului de ventilație. Nivelurile excesive de amoniac (peste 50 de părți per milion) înregistrate pe perioade îndelungate de timp (patru săptămâni sau chiar mai mult) pot fi suficient de dăunătoare pentru a afecta procesul de creștere a păsărilor, respectiv pentru a spori rata mortalității.²⁶

Sacrificarea prin metode inumane

Majoritatea puilor din Europa sunt sacrificați în sisteme de asomare în apă (de tip baie electrică). Păsările sunt atârinate de picioare pe dispozitive de suspendare, cu capul în jos și transferate prin baia de apă unde sunt supuse unui curent electric, cu scopul de a fi asomate complet, astfel încât acestea să nu își recapete cunoștința în timpul următorului proces, ce implică sacrificarea prin tăierea gâtului cu ajutorul unui cuțit automat. Cu toate acestea, metoda menționată poate avea ca rezultat o asomare incompletă, prin care unii pui nu și-au pierdut pe deplin cunoștința²⁷. O alternativă la aceasta o reprezintă metodele de asomare prin atmosferă controlată, prin care puii sunt transferați în lăzile de transport, în poziție verticală, printr-un tunel cu concentrație de gaz din ce în ce mai ridicată, astfel încât aceștia să fie complet inconștienți înainte de a fi atârnați de picioare pe dispozitivele de suspendare și de a fi apoi sacrificați. Asomarea prin atmosferă controlată (CAS) aduce cu sine o serie de beneficii, inclusiv condiții de muncă mai bune pentru personalul din abatoare și – deoarece păsările nu sunt manipulate decât după ce sunt inconștiente – această metodă exclude practic riscul ca păsările rămase conștiente să fie maltratate de către personalul în sarcina căruia revine atârarea păsărilor de picioare pe dispozitivele de suspendare.

Antibioticele și sănătatea publică

Relația strânsă dintre antibiotice, sănătatea publică și producția de carne de pui are implicații de anvergură atât în ceea ce privește bunăstarea animalelor, cât și sănătatea umană. Antibioticele sunt utilizate pe scară largă în fermele industriale de pui crescuți pentru carne, în special pentru a stimula creșterea animalelor și a preveni apariția bolilor, însă administrarea greșită sau excesivă de antibiotice sporește rezistența bacteriilor la acest medicament, impactând deopotrivă animalele și oamenii. Transmiterea bacteriilor rezistente la antibiotice de la animale la oameni ridică îngrijorări cu privire la apariția unor infecții greu de tratat, ceea ce ar putea duce la o creștere a ratei mortalității.²⁸ Din perspectiva acestor preocupări în materie de securitate a alimentelor destinate consumului uman, pe teritoriul Uniunii Europene s-a ajuns la o interdicție de utilizare a antibioticelor ca promotori de creștere în hrana animalelor.²⁹ Accentul pus de ECC pe rase robuste, care necesită mai puține antibiotice^{30, 31} poate contribui la diminuarea dezvoltării de agenți patogeni rezistenți la antibiotice.

THE PECKING ORDER 2023: METODOLOGIE

Criteriile asociate cu Metodologia Europeană aplicabilă în cazul The Pecking Order se bazează pe Angajamentul ECC, care a fost elaborat în conformitate cu cele mai recente rezultate științifice în materie de bunăstare și aprobat de organizațiile de protecție a animalelor din mai multe țări. Angajamentul ECC se axează pe factorul de densitate a efectivelor, pe rase, pe mijloacele de îmbunătățire a mediului, pe sistemele de cuști folosite în cazul puilor de carne (broiler), respectiv pe respectarea proceselor de sacrificare și a celor de auditare.

Evaluarea stabilește progresele înregistrate de companiile din sectorul fast-food în două zone de interes sau „piloni de referință.” Există 13 întrebări și fiecare întrebare se concentrează pe un atribut specific al Angajamentului ECC pentru a îmbunătăți bunăstarea puilor.

PILONUL 1: ANGAJAMENTE & OBIECTIVE	PILONUL 2: IMPLEMENTARE & RAPORTARE
Întrebările pun accentul pe angajamentele cu termene precise publicate în scopul îmbunătățirii aspectelor legate de bunăstarea puilor. Scorul evidențiat în Pilonul 1 reflectă scopul și integralitatea angajamentului companiei față de criteriile specifice prevăzute în Angajamentul European pentru Pui (European Chicken Commitment – ECC).	Întrebările pun accentul pe raportarea progresului înregistrat în raport cu angajamentele publicate. Scorul evidențiat în Pilonul 2 reflectă măsura în care o companie a reușit să implementeze propriile angajamente în legătură cu criteriile din Angajamentul European pentru Pui (European Chicken Commitment – ECC).

Fiecare companie primește un scor procentual asociat cu un anumit pilon de referință, iar aceste scoruri combinate, cu pondere egală, conduc la scorul procentual general. De asemenea, scorurile evidențiate pot fi traduse prin Niveluri și Note, după cum se arată în tabelul de mai jos.

NIVEL	NOTĂ	REZULTAT GENERAL
1	Poziție fruntașă	86-100
2	Bine	76-85
3	Înregistrare de progrese	60-75
4	Stadiu inițial	50-59
5	Slab	26-49
6	Foarte slab	0-25

Tabelul 2: Nivel și Note, în praguri procentuale

Raportul folosește doar informații pe care companiile le-au distribuit public, cum ar fi pe site-urile de internet ale acestora, fie ele naționale sau internaționale, sau în propriile rapoarte anuale prezentate. Anterior procesului de clasificare propriu-zis, toate companiile au fost informate cu privire la această analiză și au avut ocazia să furnizeze informațiile lipsă, dar și cele accesibile publicului.

Selectarea lanțurilor fast-food

Lanțurile fast-food reprezintă cumpărători și vânzători importanți în industria avicolă, atât din punct de vedere al consumului, cât și al influenței. La adoptarea și punerea în aplicare a politicilor de achiziții și producție mai exigente din perspectiva aspectelor legate de bunăstarea animalelor, acestea nu doar contribuie la îmbunătățirea aspectelor legate de bunăstarea animalelor, ci sensibilizează și consumatorii cu privire la acțiunile lor pozitive în domeniu, care pot aduce noi schimbări benefice în industria de profil.

Raportul are în vedere lanțurile fast-food importante, internaționale și naționale, care servesc carne de pui clienților lor. În acest an, ediția europeană a The Pecking Order a efectuat o analiză care a implicat 69 de evaluări individuale ale companiilor cu lanțuri fast-food internaționale și naționale acoperind piețele din Germania, Franța, Italia, Polonia, Spania și România.

În România au fost selectate nouă lanțuri fast-food internaționale de top și alte trei lanțuri naționale. Lanțurile fast-food naționale din România – 5 to go, Salad Box și Spartan – au fost alese în funcție de mărime, de vizibilitatea brand-ului sau de angajamentele existente în materie de bunăstare a animalelor.

REZULTATE

Rezultate la nivel de companie

COMPANIA	SCOR GENERAL NIVEL	SCOR GENERAL NOTĂ	SCOR GENERAL %	PILONUL 1: ANGAJAMENTE & OBIECTIVE	PILONUL 2: IMPLEMENTARE & RAPORTARE
Subway	4	Stadiu inițial	57%	94%	20%
IKEA	5	Slab	47%	94%	0%
PAUL	5	Slab	47%	94%	0%
Pizza Hut	5	Slab	47%	94%	0%
KFC	6	Foarte slab	2%	3%	0%
Burger King	6	Foarte slab	0%	0%	0%
Domino's	6	Foarte slab	0%	0%	0%
McDonald's	6	Foarte slab	0%	0%	0%
Starbucks	6	Foarte slab	0%	0%	0%
5 to go	6	Foarte slab	0%	0%	0%
Salad Box	6	Foarte slab	0%	0%	0%
Spartan	6	Foarte slab	0%	0%	0%

1: Poziție fruntașă 86-100, **2: Bine** 76-85, **3: Înregistrare de progrese** 60-75, **4: Stadiu inițial** 50-59, **5: Slab** 26-49, **6: Foarte slab** 0-25

Tabel 3: Prezentare generală a scorurilor individuale obținute de companiile din domeniul fast-food din România

Scor general

Datele furnizate reprezintă scoruri generale, niveluri și note pentru diverse companii din domeniul fast-food din România și se bazează pe performanța acestora în ceea ce privește bunăstarea puilor. Subway conduce cu un scor de 57% încadrându-se la categoria „Stadiu inițial”, în timp ce IKEA, PAUL și Pizza Hut urmează cu un scor de 47%, intrând toate în categoria „Slab”. În mod notabil, KFC, Burger King, Domino's, McDonald's, Starbucks, 5 to go, Salad Box și Spartan au obținut un punctaj foarte scăzut, de 2% sau 0%, ceea ce le plasează în categoria „Foarte Slab”.

Angajamente și obiective

Anumite lanțuri fast-food se descurcă mai bine decât altele în privința respectării angajamentelor și obiectivelor (Pilonul 1) ce vizează bunăstarea puilor. Din analiza datelor reiese că Subway, IKEA, PAUL și Pizza Hut au recunoscut necesitatea îmbunătățirii aspectelor legate de bunăstarea puilor, fiecare acumulând un scor procentual de 94% și poziționându-se ca lideri cu privire la aceste aspecte.

La polul opus, KFC, Burger King, Domino's, McDonald's, Starbucks, 5 to go, Salad Box și Spartan demonstrează o lipsă de angajament înregistrând scoruri de 3% (KFC) și respectiv 0% (celelalte companii). Acest lucru poate indica faptul că respectivele companii trebuie în continuare să ia măsuri semnificative sau să își asume angajamente clare cu obiectivul general de a îmbunătăți aspectele legate de bunăstarea puilor.

Implementare și raportare

Prezenta evaluare constată și scoate la iveală un tipar dezamăgitor în toate lanțurile fast-food din România în ceea ce privește raportarea și implementarea angajamentelor privind bunăstarea puilor.

Subway este singurul lanț de acest gen care a obținut un scor non-zero în Pilonul 2. În timp ce acest fundal demonstrează că s-au depus unele eforturi privind implementarea și raportarea angajamentelor luate la nivel regional privind bunăstarea puilor, cu precădere în legătură cu aspectele legate de factorul de densitate a efectivelor sau îmbogățirea mediului de viață și sacrificarea prin metode cât mai umane, este însă loc de mai bine, clasarea actuală fiind doar în categoria „Foarte Slab”.

Toate celelalte companii evaluate în acest context, inclusiv IKEA, PAUL, Pizza Hut, KFC, Burger King, Domino's, McDonald's, Starbucks, 5 to go, Salad Box și Spartan au obținut un scor de 0% cu referire la acest pilon. Aceste companii nu au publicat nicio informație pe site-urile proprii de internet. Aceste rezultate denotă o lipsă semnificativă de transparență și de activitate relevantă în acest sens. În lipsa unor rapoarte privind progresele înregistrate, publicului nu-i rămâne altceva de făcut decât să presupună că aceste companii nu întreprind nicio acțiune în vederea eliminării cruzimii la care sunt supuși puii din lanțul de aprovizionare.

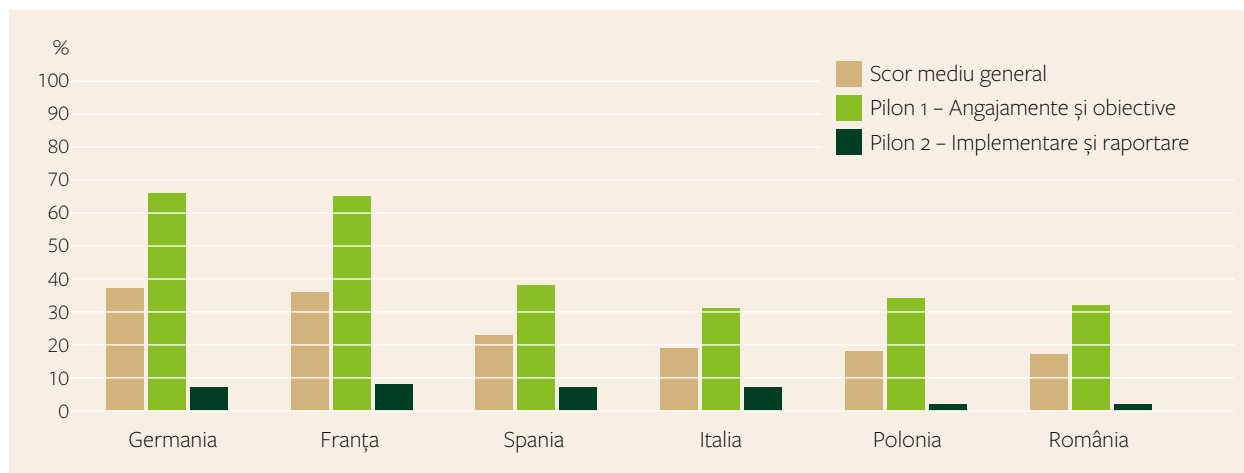
Rezultate la nivel de țară

Au fost evaluate lanțurile fast-food din Germania, Franța, Italia, Polonia, Spania și România.

În funcție de scorul mediu înregistrat de toate companiile din domeniul fast-food care au fost evaluate la nivelul unei țări, Germania se face remarcată prin cele mai performante companii, obținând un scor mediu general de 37% și indicând o performanță relativ mai bună în contextul angajamentelor și implementărilor ce vizează bunăstarea puilor de carne (broiler). În clasament urmează companiile franceze, cu un scor mediu de 36%. Ambele țări surclasează companiile de fast-food din celelalte țări, însă continuă să se încadreze în categoria „Slab”. Companiile din Spania și Italia au obținut un scor mediu de 23%, respectiv de 19%, indicând un decalaj considerabil în eforturile lor privind bunăstarea puilor de carne (broiler). Lanțurile fast-food din Polonia și România au obținut cele mai slabe scoruri generale, de 18% și respectiv 17%, de unde rezultă că sunt necesare îmbunătățiri semnificative în cazul ambelor țări. Aceste patru țări se poziționează în categoria „Foarte Slab” (detalii în Imaginea 4).^{*} Analizarea și compararea scorurilor obținute la nivel de țară au un caracter oarecum limitativ, ca urmare a diferențelor în ceea ce privește componența firmelor evaluate la nivelul diverselor piețe. Pentru a facilita și îmbunătăți comparabilitatea informațiilor, se poate apela la o comparație alternativă dacă ne concentrăm asupra celor șase companii evaluate pe toate piețele, inclusiv Burger King, IKEA, KFC, McDonald’s, Starbucks și Subway.

Scoruri medii / țară (General și pe piloni)

Tabel 4: Prezentarea generală a rezultatelor obținute la nivel de țară și bazate pe scorurile înregistrate de companiile din domeniul fast-food din respectiva țară

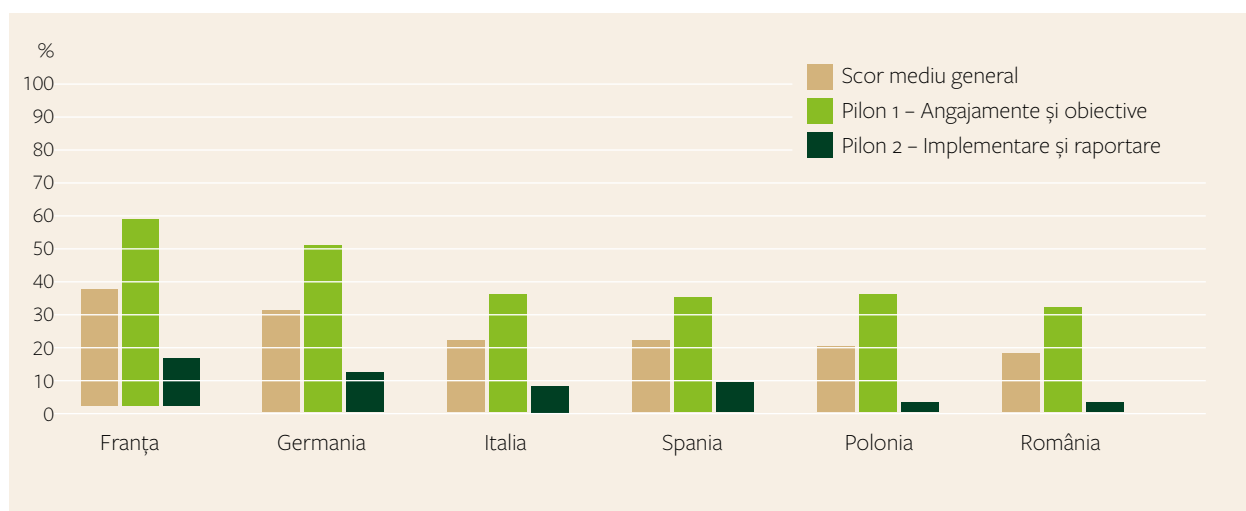
^{*} Trebuie remarcat faptul că Franța este evaluată în fiecare dintre pilonii de referință și cu o serie de întrebări suplimentare privind utilizarea adăposturilor de iarnă (întrebările 1.8 și 2.7). PAUL a fost singura companie care a obținut un punctaj la întrebarea 1.8, însă niciuna dintre companiile evaluate nu a obținut punctaj în cazul întrebării 2.7. Datorită acestei întrebări suplimentare (unde punctarea răspunsului a fost limitată), scorurile medii obținute de Franța sunt descurajante comparativ cu alte piețe.

Tabelul 5 ilustrează faptul că, în acest scenariu, companiile de fast-food din Franța și Germania se dovedesc a fi lideri în clasament, înregistrând scoruri generale medii de 37% și respectiv 31% (categoria „Slab”). Între timp, companiile din Italia și Spania au

obținut un scor mediu general de 22%, fiind urmate de lanțurile din Polonia, cu un scor de 20%. Companiile românești au afișat cel mai scăzut scor mediu general, respectiv de 18%. Aceste patru țări se poziționează în categoria „Foarte Slab”.

Scoruri medii / țară (General și pe piloni) pentru companiile evaluate pe toate piețele

Tabel 5: Prezentarea generală a rezultatelor obținute la nivel de țară și bazată pe scorurile înregistrate de companiile din domeniul fast-food care au fost evaluate în toate țările vizate: Burger King, IKEA, KFC, McDonald’s, Starbucks și Subway.

REZULTATELE COMPANIILOR ȘI ÎNDRUMĂRI

The Pecking Order a cuantificat și evaluat progresul înregistrat de 12 lanțuri fast-food internaționale și naționale din România, cu privire la angajamentul acestora față de bunăstarea puilor de carne (broiler), respectiv în legătură cu implementarea criteriilor evidențiate în acest sens în Angajamentul ECC. Fiecare companie din sectorul fast-food a obținut un scor și a primit îndrumări pentru a încerca să facă îmbunătățiri în această privință.

Companii internaționale din sectorul fast-food

Burger King

Burger King este un lanț american de restaurante fast-food prezent în 100 de țări. Restaurant Brands International reprezintă compania-mamă. Din anul 2008 în România au fost deschise 11 restaurante, care sunt operate în sistem de franciză de către AmRest și McWin.

Ca urmare a faptului că Burger King România nu a publicat încăieri o politică în ceea ce privește bunăstarea puilor, acesta a înregistrat un scor de 0%. Burger King poate învăța din experiența colegilor din Franța, Marea Britanie, SUA și Canada – unde lanțul și-a asumat deja angajamentul cu privire la standardele mai ridicate în domeniul bunăstării puilor.

Domino's

Domino's este un lanț american de pizzerii având restaurante deschise în peste 80 de țări. Lanțul este deținut de Domino's Pizza Inc. Începând din anul 2010 francizatul Radacini Group a deschis 25 de unități în România.

Domino's România nu a obținut niciun punctaj ca urmare a faptului că nu a publicat o politică în ceea ce privește bunăstarea puilor. Domino's are posibilitatea de a învăța din experiența dobândită de omologii săi din Belgia, Danemarca, Franța, Germania, Luxemburg și Olanda, țări care au fost toate de acord cu prevederile din Angajamentul ECC.

IKEA

IKEA, o companie suedezo-olandeză renumită pentru vânzarea de mobilier și produse de uz casnic, dar și de produse alimentare, are drept francizor la nivel internațional pe Inter IKEA Systems și magazine deschise în peste 50 de țări. În România, IKEA este prezentă pe piață încă din anul 2007, având deschise trei magazine până în prezent.

În 2019, IKEA s-a angajat să adere la Angajamentul pentru Pui (Better Chicken Commitment) pentru America de Nord și Europa. IKEA România a obținut un scor general de 47%, excelând în Pilonul privind angajamentele – unde a obținut un scor de 94% pentru publicarea pe site-ul său internațional a standardelor în domeniul bunăstării puilor. Cu toate acestea, compania a obținut un scor de 0% în cazul raportării cantitative a progresului înregistrat.

IKEA România este singura companie internațională evaluată care comunică despre bunăstarea animalelor pe site-ul companiei – versiunea pentru România. IKEA România își poate îmbunătăți rating-ul prin furnizarea de informații complete cu privire la bunăstarea puilor prin intermediul propriului site web din România, în loc să facă referire la resurse globale. IKEA Polonia poate servi drept exemplu pentru politica sa privind bunăstarea puilor, așa cum aceasta a fost postată în limba polonă.

KFC

KFC, un renumit lanț american de restaurante de tip fast-food în care se servește în principal pui prăjit, deține a doua cea mai mare prezență pe piață în rândurile lanțurilor fast-food din România, cu 80 de restaurante deschise începând cu 1997. Brand-ul operează prin francizați, și anume Sphera Franchise Group și AmRest, fiind afiliat la francizorul Yum! Brands Inc.

Yum! are definite politici globale privind bunăstarea animalelor și care includ aspecte legate de bunăstarea puilor, în consecință KFC România a obținut 2% ca scor general. Politica nu include standarde concrete și nu este aliniată la niciunul dintre criteriile Angajamentului ECC. KFC România poate să solicite ajutor din partea omologilor săi din Suedia, Franța, Danemarca și din alte țări europene care s-au angajat să respecte ECC.

McDonald's

McDonald's, lanțul american de restaurante de tip fast-food, reprezintă și cel mai mare lanț de profil din lume, cu o prezență înregistrată în peste 100 de țări. În România lanțul este și lider de piață. Primul restaurant McDonald's din România s-a deschis în 1995, rețeaua națională ajungând în prezent la 90 de restaurante. Compania care operează lanțul de restaurante McDonald's din România este Premier Capital, care deține franciza McDonald's.

McDonald's și-a elaborat propriile angajamente privind bunăstarea puilor de carne (broiler) pentru 13 piețe cheie, care însă nu se aliniază cu prevederile din Angajamentul ECC. McDonald's România nu intră în domeniul de aplicare al acestei politici globale, obținând un scor de 0%. Pentru a-și consolida prestigiul, McDonald's România trebuie să se angajeze în mod clar în favoarea criteriilor incluse în Angajamentul ECC, respectiv să comunice publicului aceste angajamente pentru o mai mare transparență în activitatea sa.

PAUL

PAUL, un lanț francez de restaurante cu specific de panificație-cafenea și care operează în aproximativ 50 de țări, face parte din Holder Group. Încă din anul 2008, PAUL s-a tot extins și include actualmente 12 brutării în România.

În anul 2020, Holder Group s-a angajat să respecte prevederile din Angajamentul ECC în Europa, respectiv pentru sub-brandul său: PAUL. PAUL România a obținut un scor general de 47%, demonstrând astfel un angajament serios, rezultat din atingerea unui rating de 94% pentru comunicarea pe site-ul său web internațional a standardelor proprii în domeniul bunăstării puilor. Cu toate acestea, compania a obținut un scor de 0% pentru raportarea cantitativă a progresului. În sensul îmbunătățirii acestui scor, este important ca PAUL România să pună la dispoziție mai multe informații referitoare la bunăstarea puilor pe site-ul companiei – versiunea pentru România.

Pizza Hut

Pizza Hut, un lanț american de restaurante de tip pizzerie, are o prezență înregistrată în 100 de țări și este unul dintre cele mai importante lanțuri fast-food din România, având prima locație înregistrată în țară în anul 1994 și înregistrând în prezent un număr de peste 40 unități deschise în România.

Pizza Hut este operată în sistem de tip franciză de către Sphera Franchise Group, fiind o subsidiară a unuia dintre cei mai mari francizori la nivel internațional – Yum! Brands Inc.

În anul 2020, Pizza Hut România s-a angajat să adere la criteriile stabilite în Angajamentul ECC, proces facilitat de către compania-mamă, Yum!. Acest angajament a obținut un scor general de 47%, figurând cu un scor de 94% în Pilonul privind angajamentul, însă cu un scor de 0% în ceea ce privește implementarea și raportarea. Pentru a-și îmbunătăți scorul, Pizza Hut România trebuie să publice propria politică privind bunăstarea puilor și să informeze publicul cu privire la stadiul acestor implementări, respectiv pe pagina sa de internet pentru România.

Starbucks

Starbucks este un lanț american de cafenele prezent în peste 80 de țări. Societatea-mamă este Starbucks Corporation. Din 2007 încoace au fost deschise 54 de restaurante, fiind operate în sistem de tip franciză de către AmRest.

Ca urmare a faptului că Starbucks România nu a publicat o politică în ceea ce privește bunăstarea puilor, compania a înregistrat un scor de 0%. Starbucks România poate învăța din experiența colegilor din Marea Britanie, SUA și Canada, unde lanțul s-a angajat să adere la standarde mai înalte în domeniul bunăstării puilor.

Subway

Subway este un lanț american de restaurante fast-food ale cărui produse de bază sunt sandwich-urile. Începând din anul 2012 în România au fost deschise aproximativ 40 de restaurante. Fiecare restaurant Subway își desfășoară activitatea în mod independent și în regim de proprietate independentă.

Subway Group a specificat angajamentele în cazul României, cu termen de punere în aplicare până în 2026, în conformitate cu Angajamentul ECC. Subway UK furnizează rapoarte privind evoluția celor asumate pentru propria aprovizionare la nivel european. Prin urmare, Subway România a înregistrat un scor de 57%, figurând cu un scor de 94% în Pilonul privind angajamentele și cu unul de 20% în Pilonul referitor la implementare și raportare. În vederea îmbunătățirii acestui punctaj, Subway România trebuie să își asume pe pagina proprie de internet angajamentul de a respecta prevederile ECC și să înceapă raportarea cu privire la progresele înregistrate.

Companii naționale din sectorul fast-food

5 to go

5

5 to go este un lanț de cafenele românesc, cu aproximativ 450 de locații distribuite în 90 de orașe din România. Acesta îl surclasează pe Starbucks la nivel local, transformându-l în cel mai mare lanț de cafenele din țară. Unitățile sale funcționează după un model de business în franciză, iar prima unitate sub acest nume a fost deschisă în anul 2015. 5 to go nu a publicat informații cu privire la bunăstarea animalelor în general sau referitor la bunăstarea puilor în particular. În consecință, 5 to go obține un scor de 0%. Pentru a-și întări și consolida poziția, 5 to go trebuie să publice politicile privind bunăstarea animalelor, care să cuprindă aspectele referitoare la pui și să se alinieze cu Angajamentul ECC, inclusiv să înceapă raportarea cu privire la progresele înregistrate.

Salad Box

SALAD B^{OX}

Compania românească de fast-food Salad Box deține aproximativ 75 de restaurante și pune mare accent pe furnizarea de alimente sănătoase. Aceasta a fost fondată în anul 2012. Restaurantele în sistem de franciză sunt deținute de Sterling Cruise. Este prezentă în România, Germania, Franța, Italia și în alte 9 țări.

Salad Box nu a publicat nicio politică în ceea ce privește bunăstarea puilor de carne (broiler). Ca urmare, a obținut un scor de 0%. Cu toate acestea, Salad Box a demonstrat că a conștientizat aspectele legate de bunăstarea animalelor prin angajamentul de a achiziționa și utiliza ouă provenite 100% de la păsări crescute în sistem la sol, fără baterii (cage-free) în România până la finalul lui 2025². Pentru a-și îmbunătăți scorul, compania trebuie să își adauge angajamentul de a respecta prevederile ECC și să înceapă raportarea cu privire la progresele înregistrate.

Spartan

Spartan este un lanț fast-food din România având aproximativ 75 restaurante, dintre care circa jumătate funcționează având încheiate acorduri de franciză. În clasament, acesta este al treilea cel mai mare jucător din industria restaurantelor locale, în urma unor nume precum McDonald's și KFC. Fondat în anul 2012, lanțul de restaurante Spartan funcționează ca filială în cadrul Strong MND Corporation.

Spartan nu a publicat informații cu privire la bunăstarea animalelor în general sau referitor la bunăstarea puilor în particular. Prin urmare, Spartan a obținut un scor de 0%. Pentru a-și îmbunătăți poziția, Spartan ar trebui să publice o politică de bunăstare a animalelor care să includă și puii folosiți pentru carne și care să se alinieze la Angajamentul ECC, respectiv să înceapă să raporteze progresele sale înregistrate în acest sens.

CONCLUZII

Primii pași făcuți și largul spațiu existent pentru îmbunătățiri

Metodologia asociată cu The Pecking Order s-a aplicat în șase țări europene în 2023, incluzând pentru prima dată și România. Această metodologie a fost utilizată pentru evaluarea industriei fast-food din România prin analizarea a 12 lanțuri fast-food (internationale și naționale) din perspectiva progresului înregistrat în atingerea criteriilor științifice din Angajamentul ECC. Raportul oferă o prezentare generală a situației din această industrie și propune, de asemenea, noi oportunități pentru îmbunătățirea planurilor de impact.

La nivel european, rezultatele indică variații de la țară la țară în ceea ce privește managementul bunăstării puilor, raportat la scorul mediu al tuturor companiilor de fast-food evaluate într-o țară. Companiile de fast-food germane și franceze reprezintă lanțurile cele mai performante, demonstrând mai multe angajamente și o implementare mai bună. Totuși, aceste companii rămân în continuare în categoria „Slab”. Lanțurile din Polonia și România prezintă întârzieri semnificative în ceea ce privește eforturile necesare în contextul angajamentelor, încadrându-se în categoria de scor „Foarte Slab”. Aceste rezultate subliniază necesitatea unor eforturi de colaborare depuse de toate națiunile în vederea îmbunătățirii măsurilor privind bunăstarea puilor.

La nivel național, rezultatele pentru companiile din România cu activitate în sectorul fast-food indică faptul că este în continuare necesar să se aducă îmbunătățiri semnificative în contextul industriei fast-food și cu privire la bunăstarea puilor. În primul rând, deși anumite companii de top au publicat angajamente în vederea îmbunătățirii aspectelor legate de bunăstarea animalelor, inclusiv cu privire la puii destinați industriei cărnii, majoritatea acestora nu a priorizat încă aspectele legate de bunăstarea puilor în cadrul propriilor politici corporative. Este subliniată astfel nevoia urgentă de a iniția acțiuni mai consistente și mai cuprinzătoare în întreaga industrie în vederea soluționării principalelor probleme legate de bunăstarea puilor.

În al doilea rând, în sensul implementării efective a angajamentelor și raportării în mod transparent a progreselor înregistrate, rezultatele evaluării au dezvăluit un eșec colectiv la nivelul lanțurilor de tip fast-food din România. Consumatorilor nu le-a rămas decât să se întrebe dacă această problemă este măcar abordată în vreun fel. Pentru a putea să înregistreze progrese în acest domeniu, companiile trebuie să conștientizeze importanța necesității de a furniza rapoarte detaliate privind modul în care

reușesc să își îndeplinească angajamentele până în anul 2026 sau în care își vor concentra în mod eficient eforturile pentru a asigura bunăstarea puilor, dacă nu au publicat încă niciun angajament în acest sens.

În al treilea rând, mai multe companii internaționale din sectorul fast-food și-au publicat politicile cheie, însă doar puține le-au publicat și pe site-urile din România. Lanțurile naționale românești au rămas în urmă ca urmare a nepublicării politicilor semnificative în domeniul bunăstării animalelor cu referire la puii de carne.

Lanțurile de fast-food naționale versus internaționale

The Pecking Order indică faptul că lanțurile internaționale de fast-food în România au obținut punctaje doar în cazul politicilor adoptate de companiile-mamă în materie de bunăstare a puilor, respectiv în cazul angajamentelor luate în conformitate cu prevederile din Angajamentul ECC, în special din moment ce toate acestea, cu excepția IKEA România, nu comunică informațiile legate de eforturile întreprinse în acest sens – nici pe site-urile de internet locale și nici în limba națională a țării în care își desfășoară activitatea. Societățile-mamă trebuie să explice clar francizaților și proprietarilor români că se așteaptă ca reprezentanțele și unitățile din România să respecte standardele impuse prin Angajamentul ECC și asta până în anul 2026, respectiv să comunice publicului progresele înregistrate în acest sens.

Lanțurile fast-food naționale din România, dintre care amintim 5 to go, Salad Box și Spartan s-au dovedit a fi dezavantajate din cauza faptului că nu au societăți-mamă cu politici clare la nivel european privind bunăstarea puilor. Aceste lanțuri fast-food se află în stadiul inițial de familiarizare cu aspectele legate de bunăstarea puilor.

În concluzie, evaluările privind bunăstarea puilor de carne (broiler) în cazul lanțurilor fast-food din România pun în evidență atât măsurile luate inițial, cât și faptul că există încă suficient loc pentru îmbunătățiri în acest sens. Se subliniază astfel nevoia stringentă în întreaga industrie pentru progrese mai cuprinzătoare și mai coerente privind bunăstarea puilor, o nevoie determinată și antrenată și de creșterea gradului de conștientizare privind aspectele legate de bunăstarea animalelor, de o cerere puternică pentru schimbare în acest sector, venită din partea consumatorilor, dar și de propunerile legislative viitoare.

APELURI LA ACȚIUNE

Numeroase părți interesate pot influența bunăstarea puilor crescuți pentru a deservi industria fast-food. Acesta reprezintă un „Apel la acțiune” pentru fiecare grup în parte:

Companii din domeniul fast-food și alte restaurante:

- Însușiți-vă Angajamentul ECC și angajați-vă în mod public în favoarea îmbunătățirii aspectelor legate de bunăstarea puilor folosiți în cadrul propriului lanț de aprovizionare.
- Implementați standardele impuse prin Angajamentul ECC în propriile practici de aprovizionare cu pui și de producție.
- Comunicați clienților dumneavoastră în mod transparent, pe website-urile locale, întregul angajament luat și progresele înregistrate în acest sens.

Producători și fermieri:

- Aliniați metodele de producție în cazul puilor de carne (broiler) la standardele impuse prin Angajamentul ECC.
- Investiți în infrastructură și practici care să prioritizeze bunăstarea puilor.
- Participați la programe de formare și ateliere de lucru pentru a învăța cum să îmbunătățiți eficient practicile în domeniul bunăstării puilor.
- Colaborați cu toate companiile și restaurantele din sectorul fast-food în vederea respectării condițiilor impuse prin Angajamentul ECC.
- Pledați în favoarea sprijinului și stimulentele din partea politicienilor, care să permită tranziția spre practici agricole alinate la Angajamentul ECC.

Clienți:

- Alegeți în cunoștință de cauză, sprijinind restaurantele și brand-urile care se angajează să respecte Angajamentul ECC și o bunăstare superioară a puilor.
- Comunicați companiilor din sectorul fast-food preocupările și așteptările dvs. cu privire la îmbunătățirile în domeniul bunăstării puilor.
- Urmăriți progresul asociat cu Angajamentul ECC al companiilor dvs. favorite, reamintiți-le că acest lucru este important pentru dumneavoastră și pledați în favoarea unor standarde mai ridicate în materie de bunăstare a animalelor.

Instituții financiare:

- Încorporați criteriile legate de bunăstarea puilor în politicile, practicile și procedurile de finanțare și de investiții ale companiilor.

- Sprijiniți companiile care prioritizează aspectele legate de conformitatea cu Angajamentul ECC și o producție și achiziție de pui ce se bucură de un nivel mai ridicat de bunăstare.
- Încurajați transparența și raportarea cu privire la practicile în domeniul bunăstării puilor – ca parte a politicilor de finanțare și investiții.

Factori de decizie politici:

- Dezvoltați și aplicați o legislație cuprinzătoare privind bunăstarea animalelor, care are în vedere cele mai grave abuzuri asociate cu zootehnia convențională, inclusiv standardele actualizate constant în domeniul bunăstării puilor.
- Colaborați și participați la parteneriate și inițiative care promovează măsurile și îmbunătățirile în materie de bunăstare a puilor.
- Stimulați și apreciați în mod public afacerile care investesc în îmbunătățirea aspectelor legate de bunăstarea puilor.

Media:

- Oferiți mediatizare eforturilor depuse de organizațiile non-guvernamentale de protecție a animalelor, de politicieni, companii și fermieri pentru a îmbunătăți aspectele legate de bunăstarea puilor.
- Militați pentru transparență și recomandați companiilor să își facă publice politicile privind bunăstarea animalelor, astfel încât consumatorii să cunoască practicile de aprovizionare ale acestora.
- Monitorizați legislația UE și informați publicul cu privire la măsurile legislative, semnificația lor și potențialul acestora de a avea un impact asupra aspectelor legate de bunăstarea animalelor în contextul industriei alimentare.

Organizații pentru bunăstarea animalelor:

- Colaborați cu alte părți interesate, inclusiv cu companii, producători și factori de decizie din domeniul fast-food pentru a pleda în favoarea îmbunătățirilor în domeniul bunăstării puilor.
- Oferiți expertiză, îndrumare și sprijin întreprinderilor și persoanelor fizice interesate – având drept scop consolidarea standardelor de bunăstare a animalelor.
- Sensibilizați opinia publică cu privire la Angajamentul ECC și importanța aprovizionării cu carne de pui obținută prin metode „mai umane”.

INFORMAȚII SUPLIMENTARE

HSI/Europe acordă sprijin companiilor pentru ca acestea să își îmbunătățească aspectele legate de bunăstarea animalelor în contextul lanțurilor de aprovizionare. Acest lucru este benefic nu doar în cazul animalelor folosite pentru carne de către companii, ci este, de asemenea, esențial pentru firme, pregătindu-le pentru noile cerințe ale consumatorilor și pentru legislația viitoare. Și organizația pe care o reprezentați poate deveni importantă în materie de bunăstare a puilor alături de alte 600 de companii care deja au adoptat voluntar Angajamentul European pentru Pui (European Chicken Commitment – ECC) și și-au aliniat politicile cu acesta³³. Pentru întrebări, lămuriri sau dacă doriți să vă alăturați, vă rugăm să nu ezitați să ne contactați la: info@hsi-europe.org

The Pecking Order 2023 – Raportul european

Raportul *The Pecking Order* a fost inițiat de către organizația de protecție a animalelor World Animal Protection în anul 2019, cu scopul de a estima la nivel mondial, în cazul lanțurilor internaționale de fast-food, modul în care sunt abordate și tratate aspectele legate de bunăstarea puilor. Începând cu 2022, organizația World Animal Protection și-a extins domeniul de evaluare și în direcția industriei fast-food din Europa.

Anul acesta, prin *The Pecking Order* s-au desfășurat evaluări cu privire la lanțurile fast-food internaționale și naționale din Germania, Franța, Italia, Polonia, Spania și România. Fiecare țară a fost evaluată de către o organizație diferită de protecție a animalelor, Humane Society International/Europe efectuând evaluările în România și Polonia. Raportul european poate fi studiat aici: <https://www.worldanimalprotection.org/pecking-order-2023>

Dorim astfel să ne exprimăm recunoștința profundă și sinceră față de organizația World Animal Protection pentru invitația lansată ca Humane Society International/Europe să participe la crearea *The Pecking Order 2023*. Suntem cu adevărat recunoscători pentru spiritul de colaborare și îndrumările neprețuite de care ne-am bucurat pe tot parcursul acestui demers.

Referințe imagini: Copertă: Jo-Anne McArthur / We Animals Media. 2: Jo-Anne McArthur / We Animals Media. 4: Lukas Vincour / We Animals Media. 5: HSI. 8: Benjamin Blomstedt / We Animals Media. 11: Jo-Anne McArthur / We Animals Media. 12: Benjamin Blomstedt / We Animals Media. 15: CCO.

REFERINȚE

- 1 Organizația Națiunilor Unite pentru Alimentație și Agricultură (FAO). Crops and livestock products. Licență: CC BY-NC-SA 3.0 IGO. Extras din: www.fao.org/faostat/en/#data/QL. Data accesării: 06-09-2023.
- 2 Chicken Watch. 2018. <https://chickenwatch.org/broiler>. Data accesării 9 septembrie 2023.
- 3 Gyger M, Marler P, and Pickert R. 1987. Semantics of an Avian Alarm Call System: The Male Domestic Fowl, *Gallus domesticus*. *Behaviour* 102(1/2):15-40
- 4 Palleroni A, Hauser M, și Marler P. 2005. Do responses of galliform birds vary adaptively with predator size? *Animal Cognition* 8:200-10.
- 5 Rugani R, Regolin L, și Vallortigara G. 2007 Rudimental Numerical Competence in 5-Day-Old Domestic Chicks (*Gallus gallus*): Identification of Ordinal Position. *Journal of Experimental Psychology: Animal Behavior Processes* 33(1):21-31.
- 6 Elliott V. 2005. Why did the chicken cross the road? *The Times*, March 18. www.timesonline.co.uk/tol/news/uk/article430585.ece. Data accesării 19 mai 2010.
- 7 Wood-Gush DGM, Duncan IJH, și Savory CJ. 1978. Observations on the social behavior of domestic fowl in the wild. *Biology of Behaviour* 3(3):193-205.
- 8 Estevez I. 2007. Density allowances for broilers: where to set the limits? *Poultry Science* 86:1265-72.
- 9 McKeith A, Loper M, Tarrant KJ. 2020. Note de cercetare: Stocking density effects on production qualities of broilers raised without the use of antibiotics. *Poultry Science* 99(2):698-701.
- 10 AL Homidan A și Robertson JF. 2003. Effect of litter type and stocking density on ammonia, dust concentrations and broiler performance. *British Poultry Science* 44 S7-8.
- 11 Simsek UG, Dalkilic B, Ciftci M și Yuce A. 2009. The influences of different stocking densities on some welfare indicators, lipid peroxidation (MDA), and antioxidant enzyme activities (GSH, GSH-Px, CAT) in broiler chickens. *Journal of Animal and Veterinary Advances* 8(8):1568-72.
- 12 Dozier WA III, Thaxton JP, Branton SL, et al. 2005. Stocking density effects on growth performance and processing yields of heavy broilers. *Poultry Science* 84(8):1332-1338.
- 13 Dawson, L.C., Widowski, T.M., Liu, Z., Edwards, A.M., și Torrey, S. 2021. In pursuit of a better broiler: a comparison of the inactivity, behavior, and enrichment use of fast- and slow-growing broiler chickens. *Poultry Science* 100:101451.
- 14 Rothschild D, dos Santos MN, TM Widowski, TM, et alia 2019. A comparison of organ size between conventional and slower growing broiler chickens. Abstract – *Poultry Science*, Montreal, QC, iulie.
- 15 Santos MN, Rothschild D, Widowski TM. et alia 2021 In pursuit of a better broiler: carcass traits and muscle myopathies in conventional and slower-growing strains of broiler chickens. *Poultry Science* 100(9):101309.
- 16 Granquist EG, Vasdal G, de Jong IC și Moe RO. 2019. Lameness and its relationship with health and production measures in broiler chickens. *Animal* 13(10):2365-2372.
- 17 Wideman Jr, RF. 2016. Bacterial chondronecrosis with osteomyelitis and lameness in broilers: a review. *Poultry Science* 95(2):325-344.
- 18 Dixon LM. 2020: Slow and steady wins the race: The behaviour and welfare of commercial faster growing broiler breeds compared to a commercial slower growing breed. *PLoS ONE* 15(4): e0231006.
- 19 Newberry, R. C., J. R. Hunt, și E. E. Gardiner. 1985. Effect of alternating lights and strain on behavior and leg disorders of roaster chickens. *Poult. Sci.* 64:1863-1868.
- 20 Arowolo MA, He JH, He SP și Adebowale TO. (2019). The implication of lighting programmes in intensive broiler production system. *World's Poultry Science Journal* 75, 1- 12.
- 21 Schwan-Lardner, K.; Fancher, B.I.; Gomis, S.; van Kessel, A. și Classen, H.L. (2013) Effect of day length on the cause of mortality, leg health and ocular health in broilers. *Poultry Science* 92: 1- 11.
- 22 Arowolo, M. A.; He, J. H.; He, S. P.; și Adebowale, T. O. (2019). The implication of lighting programmes in intensive broiler production system. *World's Poultry Science Journal* 75, 1-12.
- 23 Humane Society SUA. 2013. The Welfare of Animals in the Chicken Industry. (Un Raport HSUS: www.humanesociety.org/sites/default/files/docs/hsus-report-welfare-chicken-industry.pdf). Data accesării 16 septembrie 2023.
- 24 Banhazi TM, Seedorf J, Laffrique M și Rutley DL. 2008. Identification of the risk factors for high airborne particle concentrations in broiler buildings using statistical modelling. *Biosystems Engineering* 101(1):100-10.
- 25 AL Homidan A și Robertson JF. 2003. Effect of litter type and stocking density on ammonia, dust concentrations and broiler performance. *British Poultry Science* 44 S7-8.
- 26 Miles DM, Branton SL și Lott BD. 2004. Atmospheric ammonia is detrimental to the performance of modern commercial broilers. *Poultry Science* 83(10):1650-4.
- 27 Autoritatea Europeană pentru Siguranța Alimentară (EFSA). 2019. Slaughter of animals: poultry. *EFSA Journal* 17(11):5849.
- 28 Hedman HD, Vasco KA, Zhang L. A Review of Antimicrobial Resistance in Poultry Farming within Low-Resource Settings *Animals (Basel)*. 2020 Jul 24;10(8):1264. doi: 10.3390/ani10081264. PMID: 32722312; PMCID: PMC7460429.
- 29 https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_05_1687. Data accesării 21 septembrie 2023.
- 30 Vissers LSM, Saatkamp HW, and Oude Lansink A.G.J.M. (2021) Analysis of synergies and trade-offs between animal welfare, ammonia emission, particulate matter emission and antibiotic use in Dutch broiler production systems. *Agricultural Systems* 189:103070.
- 31 Universitatea și Centrul de Cercetare Wageningen (2019) Policy paper. Economics of antibiotic usage on Dutch farms. <https://www.wur.nl/en/research-results/research-institutes/economic-research/show-wecr/antibiotic-reduction-no-negative-effect-on-competitive-position-of-dutch-farmers.htm>. Data accesării 21 septembrie 2023.
- 32 Chicken Watch. 2018. <https://chickenwatch.org/cage-free>. Data accesării 26 septembrie 2023.
- 33 Chicken Watch. 2018. <https://chickenwatch.org/broiler>. Data accesării 2 octombrie 2023

Misiunea noastră

Prin promovarea bunăstării animalelor în peste 50 de țări, Humane Society International își desfășoară activitatea în întreaga lume pentru a încuraja relația om-animal, salvarea și protejarea câinilor și pisicilor, ameliorarea condițiilor legate de bunăstarea animalelor de fermă, protejarea faunei sălbatice, susținerea practicilor de testare și cercetare fără experimente pe animale, dar și pentru a răspunde în caz de dezastre și a combate orice tip de cruzime față de animale.

**HUMANE SOCIETY
INTERNATIONAL**
EUROPE